

В І Д Г У К
офіційного опонента, кандидата педагогічних наук,
доцента Примака Валерія Петровича,
на дисертаційну роботу Кибальної Нелі Анатоліївни
«Виховання професійної відповідальності майбутніх фахівців
цивільного захисту», поданої на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук за спеціальністю
13.00.07 – теорія і методика виховання

Сучасний етап розвитку вищої освіти в Україні характеризується детальним переглядом усіх складових процесу підготовки майбутніх фахівців. Модернізація та оптимізація навчально-виховного процесу в закладах вищої освіти обумовлені процесами євроінтеграції вітчизняної системи освіти й пов'язані зі зростаючими вимогами до якості підготовки майбутніх фахівців. Саме тому одним із основними завдань вищого навчального закладу в сучасних умовах є формування особистості майбутнього фахівця шляхом патріотичного, правового, екологічного виховання, утвердження в учасників освітнього процесу моральних цінностей, соціальної активності, громадянської позиції та відповідальності, здорового способу життя, вміння вільно мислити та самоорганізовуватися.

Професійна відповідальність є невід'ємною якістю представників усіх професій. Однак професійна діяльність фахівців з надзвичайних ситуацій, її особливості, надзвичайно висока складність та небезпечність, фізична та психічна насиченість передбачають їхню високу свідомість і відповідальність, справжню фахову майстерність і морально-психологічну готовність, психічну стійкість і надійність.

Тому дисертаційна робота Кибальної Н. А., в якій досліджується проблема виховання професійної відповідальності майбутніх фахівців цивільного захисту, діяльність яких спрямована на захист населення, територій, навколишнього природного середовища та майна від надзвичайних ситуацій, і яким притаманні висока свідомість та професійна відповідальність за безпеку людей, за прийняті рішення, за результат праці, не викликає сумнівів щодо актуальності і науково-практичної значущості.

Здобуті результати у процесі виконання дослідження, є важливими, оскільки полягають у тому, що Кибальна Н. А. професійно поєднала як

УДПУ імені Павла Тичини
Вхідний № 296
"15" 02 2016 р.

теоретичний, так і практичний аспекти. Доробок виявився значущим для вищої школи, особливо у галузі оптимізації виховного процесу, спрямованого на виховання високого рівня професійної відповідальності майбутніх фахівців цивільного захисту у освітньому просторі профільного ВНЗ. Наукова значущість роботи полягає насамперед, у тому, що вперше обґрунтовано педагогічні умови виховання професійної відповідальності майбутніх фахівців цивільного захисту у навчально-виховному процесі профільного ВНЗ.

Зазначимо, що виявлені дослідницею суперечності у контексті дослідження знаходять шляхи свого розв'язання, однак, особливу увагу звертаємо на ті, що стосуються соціального замовлення держави на підготовку професійно відповідальних фахівців цивільного захисту та недостатньої розробки методичних підходів в організації виховної діяльності у профільних ВНЗ.

Мета, завдання, об'єкт, предмет, концепція дослідження науково цілісні й актуальні. Методи дослідження на різних його етапах є відповідними. Етапи наукового пошуку конкретні і прозорі. Експериментальна база достатня для формулювання основних і часткових висновків. Наукова новизна цілеспрямована і доказова.

Практичне значення дослідження полягає в тому, що здобуті результати можуть бути використані у процесі планування та організації виховного процесу у ВНЗ цивільного захисту, роботі служб професійного відбору та відділу роботи з особовим складом у ВНЗ цивільного захисту, у змісті методичних зборів начальницького складу, діяльності курсів перепідготовки та підвищення кваліфікації середнього та старшого начальницького складу та викладачів профільних ВНЗ. Загалом здобуті результати та їх теоретичне обґрунтування є важливим ресурсом підвищення рівня професійної відповідальності майбутніх фахівців цивільного захисту.

Апробацією результатів дослідження охоплено значну кількість науковців і педагогічних працівників як локального і всеукраїнського рівнів, так і міжнародного. Про це свідчать кількісні й якісні показники, що стосуються наукових і науково-практичних заходів, а також публікацій статей, матеріалів різностатусних конференцій і наукових тез як у наукових фахових виданнях України, так і зарубіжних журналах.

У першому розділі дисертації, «Виховання професійної відповідальності майбутніх фахівців цивільного захисту як педагогічна проблема», Кибальною Н. А. проаналізовано особливості процесу сучасного виховання майбутніх фахівців цивільного захисту в умовах профільного ВНЗ; обґрунтовано авторську дефініцію «професійна відповідальність майбутнього фахівця цивільного захисту», як провідну категорію дослідження; виокремлено її структуру. Заслуговеє на схвалення здійснений здобувачем аналіз таких ключових понять категорійно-поняттєвого апарату дослідження: «професійно важливі якості майбутнього фахівця цивільного захисту» і «виховання майбутнього фахівця цивільного захисту в умовах вищого навчального закладу».

У другому розділі доробку («Діагностика вихованості професійної відповідальності майбутніх фахівців цивільного захисту») на основі проведеного теоретичного аналізу проблеми дисертанткою уточнено критерії (мотиваційно-ціннісний, когнітивно-пізнавальний, діяльнісно-практичний), показники та схарактеризовано відповідні рівні (початковий, середній, високий), які були використані в процесі дослідно-експериментальної роботи; здійснено вивчення стану вихованості професійної відповідальності курсантів ВНЗ цивільного захисту.

У третьому розділі дисертації, «Оптимізація процесу виховання професійної відповідальності майбутніх фахівців цивільного захисту», розроблено та апробовано педагогічну модель виховання професійної відповідальності майбутніх фахівців цивільного захисту; теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено педагогічні умови виховання професійної відповідальності майбутніх фахівців цивільного захисту; проведено аналіз та інтерпретацію результатів дослідницько-експериментальної роботи.

Досить повно у роботі представлено методику та результати формувального етапу дослідно-експериментального дослідження, в основу якого було покладено перевірку ефективності визначених педагогічних умов.

Забезпечення всебічним теоретичним аналізом накопиченого наукою і практикою здобутків, єдність теоретичного та експериментального складника дослідження роблять переконливими і вірогідними одержані автором результати дослідження.

Одержані дисертанткою результати достатньо переконливо представлено у поточних та загальних висновках, де здобувач досить логічно підсумовує результати своєї науково-дослідної роботи, і в яких простежується взаємообумовленість мети, завдань та змісту дослідження.

Обсяг наукових джерел, використаної здобувачем, свідчить про детальний аналіз проблеми виховання професійної відповідальності майбутніх фахівців цивільного захисту. Науковій обґрунтованості здійсненого дослідження додає виклад його основного змісту в 20 одноосібних наукових і науково-методичних працях. Особливо актуальними для практики вважаємо представлений дисертанткою у додатках практичний матеріал.

Імпонує практичне значення дослідження, зокрема, упровадження програми і методичних рекомендацій виховання професійної відповідальності майбутніх фахівців цивільного захисту у ВНЗ цивільного захисту, навчально-методичного посібника «Організаційні засади виховання професійної відповідальності у особового складу органів і підрозділів цивільного захисту».

Автореферат і публікації відповідають змісту дисертаційної роботи та відображають її основні результати.

Проте ми вважаємо за необхідне висловити окремі зауваження та побажання:

1. Правомірним є тлумачення ключових понять «виховання майбутнього фахівця цивільного захисту в умовах вищого навчального закладу» та «професійна відповідальність майбутніх фахівців цивільного захисту». Однак втрачена логіка з причини відсутності тлумачення ключового поняття «виховання професійної відповідальності майбутніх фахівців цивільного захисту».

2. На наш погляд, підрозділ 2.1. («Критерії, показники та рівні вихованості професійної відповідальності майбутніх фахівців цивільного захисту») варто було б доповнити таблицею, у якій описати компоненти, критерії, показники та визначити діагностичний інструментарій за кожним показником.

3. У підрозділі 2.2 («Аналіз стану вихованості професійної відповідальності майбутніх фахівців цивільного захисту»), на наш погляд, варто було б додати аналіз рівнів вихованості професійної відповідальності майбутніх фахівців цивільного захисту за кожним з показників, а також вказати методики

діагностування, навчальні курси курсантів, які брали участь в експерименті, описати гендерні особливості досліджуваного явища.

4. Вважаємо, що підрозділ 3.3. («Методика та результати дослідно-експериментальної роботи») логічно було б розділити на два окремих підрозділи.

5. Потребує пояснення паралельне окреслення у змісті дисертації як суб'єктів дослідження курсантів та студентів та уживання у висновках дисертації лише суб'єктів «курсанти».

Однак висловлені зауваження мають дискусійний характер, тому не позначаються на загальній позитивній оцінці проведеного дослідження. У цілому дисертація Кибальної Н. А. характеризується теоретичною і практичною значущістю.

Вважаємо, що дисертація «Виховання професійної відповідальності майбутніх фахівців цивільного захисту» Кибальної Нелі Анатоліївни як самостійно виконане дослідження є завершеним і має, відповідно, практичну цінність. Дисертація відповідає вимогам Постанови Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. №567 «Порядок присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника» (пп. 9, 11, 12, 13). Автор дисертації, Кибальна Неля Анатоліївна, заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.07 – теорія і методика виховання.

Офіційний опонент:

кандидат педагогічних наук, доцент

В. П. Примак

Учений секретар

Губарева Н.І.